

१६ ते ३० सप्टेंबर २०२० । किंमत २५ रु.
(एकूण पृष्ठे ५२)

परिवर्तनाचा
वाटसरु

कुमारन आशान

(१८७३-१९२४)

कार्यकर्ता-महाकवी

अ नु क्र म

संपादकीय	५
समसामायिक	
कोव्हिडकाळात रुग्णालयावर हातोडा	७
सारा खान अनु. स्वातीजा मनोरमा	
सफाई कामगारांचे योगदान	१३
प्रवीण घोडेस्वार	
इतिहासबोध	
कार्यकर्ता-महाकवी	१६
अरविंद सुरवाडे	
विशेष लेख	
आपत्ती : स्त्रियांसाठी दुहेरी मार (भाग ४)	२३
दिलीप चव्हाण	
अमेरिकानामा	
स्थानिक टोळ्यांचं, इंडियन्सचं काय झालं?	२७
मुक्ता मनोहर	
कविता	
डब्ल्यू. कपूर	३१
सुरेश राघव	३२
दिलीप चव्हाण	३४
साहित्य	
रानकवी लक्ष्मण लच्छमन्ना यांची कविता	३५
व्यंकटी पावडे	
पुस्तक परिचय	
म. फुलेविषयक संशोधनात मोलाची भर	४१
नागनाथ कोत्तापल्ले	

अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक, संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

सफाई कामगारांचे योगदान

प्रवीण
घोडेस्वार

कोरोना आपत्तीच्या या काळात ज्याप्रमाणे डॉक्टर्स, नर्सस, पोलीस, अत्यावश्यक सेवेतले कर्मचारी-अधिकारी व माध्यम प्रतिनिधी 'कोरोना योद्धे' म्हणून आपले कर्तव्य बजावत आहेत तद्वतच सफाई कर्मचारी सुद्धा आपला जीव धोक्यात घालून मानवतेच्या सेवेत आपले अनमोल योगदान देत आहेत, याचं विस्मरण व्हायला नको. सरकारने त्यांनाही 'कोरोना योद्धा'ची उपाधी दिली असली तरी त्यांचे प्रश्न इतरापेक्षा वेगळे आहेत. वास्तवात ते दुहेरी आव्हानाला सामोरे जात आहेत. देशात अनेक सफाई कर्मचाऱ्यांना कोव्हिड-१९ची लागण होऊन जीव गमवावा लागला आहे. याशिवाय त्यांना मारहाण करणे, अपमानित करणे अशाही घटना घडत आहेत. असे असूनही सफाई कर्मचारी विनातक्रार आपली जबाबदारी पार पाडत आहेत. मात्र कोरोनाच्या या लढाईत सफाई कर्मचाऱ्यांना सुरक्षा साधने जसे की पीपीए कीट, हातमोजे, सॅनिटायझर्स, साबण वेळेवर आणि पुरेशा प्रमाणात उपलब्ध होतातच असे नाही.

सरकार आणि लोकांचाही सफाई कर्मचाऱ्यांविषयीचा जो दृष्टिकोन दिसतो त्याची पाळेमुळे आपल्या सामाजिक संरचनेत दडलेली आहेत. स्वच्छता, साफसफाई करण्याची जबाबदारी भारतीय समाज रचनेत एका विशिष्ट समूहाकडे सोपवण्यात आलेली आहे. त्यामुळे या समाजाचे शोषण होऊन ते आजही गुलामगिरीचे जीवन जगत आहेत. हा समाज शिक्षण आणि मानवी हक्कांपासून वंचित आहे. परिणामी दारिद्र्य आणि शिक्षणाचा अभाव यामुळे त्यांचे जीवनमान हलाखीचे झाले आहे. आर्थिक, सामाजिक उपेक्षेसोबतच त्यांना राजकीय उपेक्षाही सहन करावी लागते. सफाई काम करणारे बहुतांशी कामगार हे अनुसूचित जाती या संवर्गातले आहेत. कागदावर या समाजासाठी अगणित योजना नि धोरणे उपलब्ध आहेत. वस्तुस्थिती मात्र वेगळी आहे. योजनांची अंमलबजावणी करणारी प्रशासकीय यंत्रणा याबाबतीत फारशी संवेदनशील नसल्याने याचा लाभ त्यांच्यापर्यंत पोहचत नाही.

सरकार या कामगारांकडे अशा प्रकारे दुर्लक्ष करते की जणू काही ते या देशाचे नागरिकच नाहीत. त्यांचा मृत्यू कोरोनाने होओ अथवा सेप्टिक टँकची स्वच्छता करताना; सरकारला फारसे देणेघेणे आहे असे वाटत नाही. टाळेबंदीच्या काळात अनेक सफाई कर्मचाऱ्यांना काम करत असताना मृत्यूने गाठले. खरं म्हणजे सीमेवर लढणाऱ्या सैनिकांइतकेच यांचेही योगदान महत्त्वपूर्ण आहे. मात्र जेव्हा एखादा जवान देशासाठी शहीद होतो तेव्हा मिळणारी भरपाई व इतर अनुषंगिक

लेखक नाशिकस्थित यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त

विद्यापीठात सहयोगी प्राध्यापक आहेत.

ईमेल- gpraveen18feb@gmail.com